

Kost EU, tobbeen máhđulâšvuotâ.

Kokoomus EU-valjâohjelm 2024

Ko maailmpolitijkást piäggâ, ij uccâ riikkâ lah pyeri leđe ohtuu. Uáassin stuárráb siärváduv Suomâ pasta pyerebeht nanodiđ torvolâšvuotâ já ekonomia. Suomâ tiätá, maht lii eelliđ naaburáin, mon mielâst räähij láá tohhum cuovkináállán. Já naabur lii ain naabur, veikkâ vuojust pasaččij.

Tain vaaljâin meriduvoo Euroop sunde. Kokoomus mittomeerrin lii ohtâlâš, suáibumittumis já meridemnavcâlâš union. Union siskáldâs sierâmielâšvuotâ palvâl tuše uásipeelijd, moh iä eštuo haalijd Euroop pyeremus.

Puoh parlament iävtuttâsah iä lah Suomâ pyerrin loopâ räi smiettum. Tane lii pyeri leđe uási parlament stuárráamus juávhu EPP, mon siste miärdâssáid puáhtá vaiguttiđ.

Aldasáid 30 ihheed Euroop union jesânin lii máttááttâm, maht aašijd kannat Brysselist hoittáđ: positivlâš ovdâjurduin, huksiimáin já Suomâ hiätu nanosávt mielâst.

Kokoomus-piäládâhân EU-jeessânvuotâ táárgut jiermivaljim: jeessânvuotâ lii *torvolâšvuotâvaljim, ekonomâlâš valjim já árvuvaljim*.

1. Torvolâšvuotâvaljim:

Euroop torvolâšvuotâ kalga luptiđ ollásávt uđđâ táásán

Suomâ jeessânvuotâ sehe Natost ete EU:st naanood Suomâ torvolâšvuotâ. Syemmilâš ubâlâšvarriidâttámjurdâččem kalga tuálvuđ ovdâskulij ubâ EU:st. EU já tom jeessânriikkah kalgeh nanodiđ merhâšitteht naavcâid pitteed eromâšávt Ruošâ ástuo vuástá.

Škuávlejum já iäljárís ulmuuh eres soojijn maailmist láá pyereest puáttám EU-riikkáid. Siisávarrim kalga tábáhtuđ haldiimáin já lavâlâš kiäinui peht.

MIJ HALIJDEP, ETE:

- EU naanood räjjokceemtoimâttâh Frontex nuuvt pargoviehâmere, kálvuduv ko toimâvâldâlâšvuotâi uásild ohtsâš olgorääji turvâstem várás.
- Torvopäikkipolitijkást EU já jeessânriikkah olâšuteh uđâsmitmij olesvuotâ, mii meddâlist torvopäikkivuáháduv puástukevttim almolâš siirdolâšvuotâ kanavan já visâsmit iše moonnâm tuotâlâš eedeest orroo ulmuid. Heiviittállâm uđâsmittoo tagarin, ete meiddei hybridvulliitmij tuástum várás láá tuárvi pyeri niävuh.
- Tuálvup ovdâskulij oovtâstpargo, mon ulmen lii aalmugijkoskâsâš suojâlem ornim EU ulguubeln.
- Sierâ agâiguin puáttee siisâvârreijejuávhoiđ kalga leđe čielgâsávt jieijâs kanavah já proseseh. Pargovyeimi ríjjâ lihâdem EU siste ovdeduvoo já älkkeeduvoo škuávlejum áámmátulmui rekrytistem EU ulguubeln.
- EU oovded piäluštempiergâsij ohtâsâšmarkkâniđ, eurooplâš viärju- já páájánpyevtitem stuáruduvoo merhâšitteht sehe stivrejuvoo TKI-ruttâdem piäluštemteknologia oovdedmân.
- Kokoomus jo porgum iävtuttâsâi mielđ eurooplâš ruttâdemniävuid kiävttoo vijdâsubboht já pehtilubboht piäluštempiergâspuovtâdem ruttâdmân.

- Ukraina suátiviehâlâš já ekonomâlâš tuárjum iästuh meddâlistuvvojeh já toorjâ lasettuvvoo, vâi tot puáhtá miánástuslávtt tuástuđ Ruošâ voolliittâs. Ukraina lii uási eurooplâš perruu, já tast lii iävtui tevdimist čielgâ kiäinu EU- já Nato-jeessânvuodáid.
- EU ohtsâš torvolâšvuodâpolitiek sehe eurooplâš piäluštâspiergâspuovtâdem naanodmân vuáđuduvvoo piäluštâsráhtâlâšvuodâkomissaar pargo já piäluštâsrädi.
- EU tiäduť kriittâlávtt huolâttâskiäinuid, ovdâmerkkân ryevdirađeohťâvuotân Tave-Suomâst Atlantân.

EU áarvu maailmpolitijkást kalga stuárudiđ

EU kalga leđe aktiivlâš tuáimee tego Amerik ovtâstum staatah, Kiina já Intia. Vaiguttâsväaldi naanodmân union kalga eereeb iärrás lasettiđ merieenâblohomiärädâsâid aainâs-uv tain olgo- já torvolâšvuodâpolitiek koččâmušâin, moi puotâ merieenâblohomiärädâsâid sirdum ij vaadâ vuáđusopâmušâi muttem.

KOKOOMUS TUÁIMÁ AKTIIVLÁVTT TON OOVĐÂN, ETE:

- EU sirdâšuvâ lasaneijee meerijn merieenâblohomeerridmân olgo- já torvolâšvuodâpolitiikáást.
- Demokraatlâš riikkah nannejeh oovtâstpargo maailmvijđosâš kištoost autoritaarâš nuortâ vuástá. EU kalga väldiđ tást nanosub roolâ.
- Union tarvan čovgâdubboohť jeessânriikkâin ittee riehtilágádâs hiänggáámettumvuodâ já lostâmediarijjâvuodâ luávkkimáid.

2. Ekonomâlâš valjim:

Ekonomia čodâldâsnahcâ lii torvolâšvuodâ já pyereestvaijeem vuáđu.

Ko EU ekonomia lii nanos, tot pasta ráhtiđ strategilâš kyeimivuodâid heiviittálmáin, kavppiijn já ovdedempolitiikáin. Kokoomus haalijd vijđediđ EU kävppisopâmušâid, moi mielđ syemmilâš irättâsah uázžuh kištohiäđu tuálvummarkkâinijn. EU sismarkkâinijn kaavpiijn láá vijđes valjiittâsah já kišto uáinoo vyeligâš hoodijn. Sismarkkâinijn láá meiddei čuuvťij čepis pargeeh. Rijjâ kavpâšem taha šoddâm já pargo syemmiláid. Rijjâ jotteem lii tehâlâš meid uáppumáhđulâšvuodâi já veikâba madhâšem uáinust.

KOKOOMUS ULMEH:

- Sismarkkâinij toomâ pehtilittoo ain, vâi kulâtteijeeh já irättâsah uázžuh tain stuárráamus máhđulâš hiäđu.
- EU karva taarbâšmettum detalij heiviittállâm já keeppid liikkâs heiviittállâmnuádi.
- EU-lahâasâtem vaiguttâsarvuštállâm pyereduvvoo, vâi heiviittálmist šaddee sreevâ irättâsâid já kieldáid ij šoodâ merettemmin.
- EU piäjä naavcâid nanosávt jotolâhohtâvuodâi pyereedmân ekonomiastuárrum sehe ulmui já tävirij rijjâ jotteem oovdedmân.

Máhđulâšvuodâid kiddâ mättiimáin já uđđâ teknologiain

Euroop kalga leđe mielđi digitalisistem já uđđâ teknologiaid vuáđuduvvee čuávuvâš ráhtâlâš väaldikoomeetmist. Automaatio já robosaatio taheh máhđulâžžân syemmilâš já eurooplâš pargo

pyevtitvâšvuodâ stuárrum já pyeredeh máhđulâšvuodâid piergiđ maailmvijđosâš kištoost. EU puáhtá ráhtid irättâssáid kištonahcâlâš toimâmpirrâs.

TÄID AAŠIID MIJ OVDEDEP:

- Europast ovdeduvvoo kiásuttettee piirâs teknologiasyergist tuáimee irättâsâi vuáđudmân já šoddâm várâs.
- Digitaallâš sismarkkâniđ tuálvoo ovdâskulij.
- Tutkâmuš- já ovdedemruttâdem stivrejuvvoo uđđâ teknologiaid.

Kepidiđ háitulâš sorjoovuodâid, rijnâkavpâšem hiäjushánnáá.

EU kalga ovdedid ávus já vuoigâlâš kävppolitiik. Majemui iivij kriisah já maailmvijđosâš toimâtemkuáalusij hemâdâsah čujotteh, mon tehâlâš huolâttâsviesvuotâ lii. Kriittisâš materiaaliđ, taarbâšlâš piergâsij, torvolâš já putes purrâmuš, hiäđulâš já putes energia finnimvuotâ já merhâšume láá puáttám ohtsâškodálâš savâstâlmân. EU lii maangâ kriittisâš materiaal já komponent uásild aldasáid ollásávt sorjolâš pyehtimist autoritaarisâš staatâin, eromâšávt Kiinast. Amerik ovtâstum staatah lii EU tehálumos kävppikyeimi. Oovtâst mij hammip maailm stuárráamus ekonomiakuávu.

MIJ MOONNÂP OVDÂSKULIJ TAAN LINJÁÁST:

- Euroop tivo rašesvuodâs eromâšávt kriittisâš materiaaliđ já anokáálvui uásild, tolâmáin kuittâg kiddâ rijnâkäävpi vuolgâsoojijn nuuvt kuhâs ko máhđulâš.
- Eurooplâš jiešvárâlâšvuotâ já stuárráb sorjoomettumvuotâ ráhtoo sehe jieijâs puovtâdem ete muulsâiävtulâš toimâtemkiäinui ráhtimáin.

Jieijâs ovdâsvástádâs, ij ekonomâlâš moraallappum peelest

Kokoomus mielâst jieškote-uv jeessânriikkâ kalga kyeddiđ ovdâsvástádâs jieijâs ekonomiaist vuosâsaajeest jieš. Euroop kalga sirdâšud pehtilittumis iälláátmist já tienâssirdemijn šoddâmpolitiikân, mon vuáđđun lii stâđis já krisâkierdâmápalâš ekonomia- já ruttâunion. Tuše ekonomâlávt suvdelis Euroop puáhtá piergiđ globaal kištoost já faallâđ aalmugjesânáid nanosub pyereestvaijeem. Lijgeviälgádum, markkânoornig váilum sehe jeessânstaatâi já paanjij koskâsâš kolgâmušohtâvuotâ láá ekonomia- já ruttâtuálu merhâšittees vädisvuodâh, moid kalga čuávidiđ.

KOKOOMUS IÄVTUT ČUÁVUVÄŠ:

- “No bailout” -vuáđujurduu oskottetteevuodâ kalga macâttiđ. Kokoomus ij kannat tienâssirdemunion ijge ekonomâlâš ohtsâšovdâsvástádâs šoddâdem.
- Markkânoornig kalga macâttiđ já staatâi velgisaneerim toohâđ máhđulâžžân.
- Kuávluid uáivildum torjuuh kalgeh tááláá tile nanosubbooht väldiđ huámmášumán ovdâmerkkân suáđi vaiguttâsâid. Suáđi vaikuttâsâin enâmustáá killám kuávluid kalga tuárjuđ nanosubbooht, ovdâmerkkân Nuorttâ-Suomâ.

3. Árvuvaljim: Suvdelis eurooplâš eellimvyehi kunnei

Kokoomus haaliid huksiđ eurooplâš pyreestvaijeem suvdelis ovdánem vuáđujurdui mielđ. Tot táárgut ekologilâš, sosiaallâš já ekonomâlâš suvdelvuodâ. Putes energia ráhtim já invesistimeh taheh máhđulâžžân valjeeht energia kuláttee prooseesráhtálâšvuodâ hokáttállâm maasâd Euroopan já Suomân.

Kannattittee eennâmtuálu já meecij suvdelis kevttim peeleeest

Kokoomus kannat ohtsâš eennâmtuálupolitik uđâstem ekonomálvávt eellimtohalâš eennâmtuálu já luánduriggoduvâi suvdelis kevttim vuáđujurdui mielđ. Kokoomus luáttá syemmilij mecciomâsteijeji áápán já haalun anneeđ meccijnis pyere huolâ.

NÁVT MIJ TOM UÁINIP:

- EU meccipolitikâst mij piáluštep aalmuglâš meridemvääldi já kuorâttállâm já kunnijâttep privaata omâstemvuoigâdvuodâ.
- Eennâmtuálu toorjâvuáhâdud kalga ovdediđ suundán, mast tááláá tile eenâb tiáduutteh puovtâdem pehtilvuodâ, pirâslâš suvdelvuodâ já kištonaavcâ pyeredem.

Europast putes energia stuorrâvâldi

Energiamoorrâm lii Euroopân máhđulâšvuotâ. Putes energiain mij pyehtip pajediđ aalmugjesânij eellimtäási, já meid kepidiđ luoštuid. Ovdâskulij peessâp piejâmáin naavcâid mättimân, tutkâmân, innovaatioid já toin naalijn putes energia čuávdusáid.

KOKOOMUS HAALIJD TUÁLVUĐ OVDÂSKULIJ EEREEB IÄRRÁS TÄID AAŠIID:

- EU investist puorijd šleđgâsirdemohtâvuodâid já tivo energia sismarkkânij vädisvuodâid.
- Aatoomvyemi šlajâttálloo EU:st pisovávt putes energiakâlden suvdelis ruttâdem šlajâttállâmvuáhâduvvâst.
- Ruošâ fossiilenergia kiávtust luoppâm oles EU tääsist olášuttoo máhđulâš jotelis äigitaavlust.

Luánduhiävvu já šonjâdâhnuvástus lii ohtsâš vajalâš

Luándu maangâhámásâšvuotâ kalga turviđ já luánduhiävu tuástuđ. Luánduhiävu tuástumist kannat kevttiđ ävkkín markkânijđ, tastko maangâhámásâšvuotâ turvâstuvvoo pyeremusávt movtijdusâiguin, ij kuávdášjođettâs heiviittálmáin.

TÄI UULMIJ TYEHIN MIJ ČUÁŽŽUP:

- EU:st maksimistid materiaaliđ kiávtu pehtilvuotâ kiärdukevttimekonomiain.
- Ráhtálâš puovtâdem luoštuh EU:st kepiduvvojeh, siämmást kuittâg visásmitmáin, ete EU olgopiälâlâš já eenâb nyeskideijee puovtâdemlágádássáid ij šoodâ merettes kištohiäđu.
- Šonjâdâhluoštui čuoppâmist kalga toohâđ máhđulâžžân pehtilub vuovij kevttim já tuárvi pyeri aalmuglâš lihâdemvääri detaljiđ heiviittállâm saajeest.